

EDVARD
RADERFURD

KINA

II TOM

Prevela
Aleksandra Čabraja

Laguna

Naslov originala

Edward Rutherford

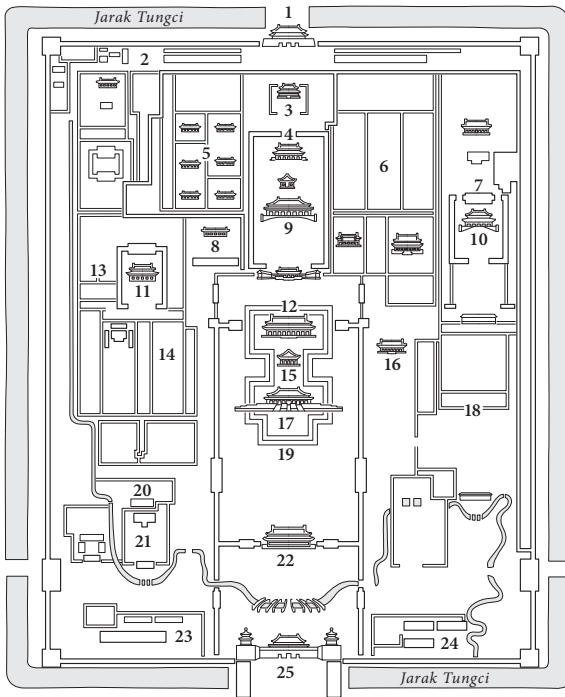
CHINA

Copyright © 2021 by Edward Rutherford

Translation copyright © 2022 za srpsko izdanje, LAGUNA

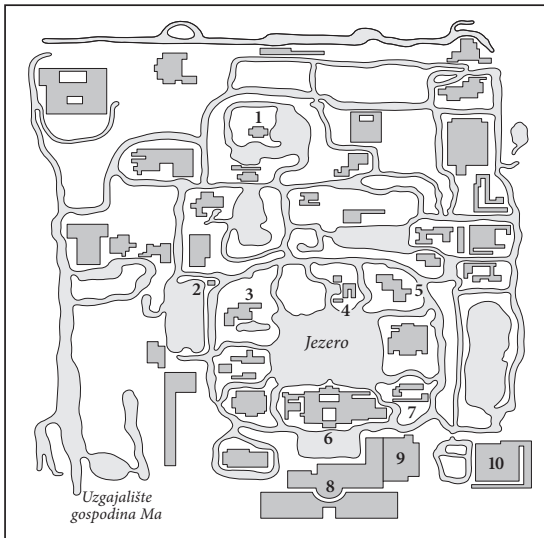
*S poštovanjem i posvećeno uspomeni na
Artura Vejlja,
Nosioca Ordena kavalira časti,
Pesnika i naučnika,
Čiji su me prevodi kineskih klasika
nadahnjivali pedeset godina*

Zabranjeni grad

- 1 Kapija Božanskog vojnog genija
- 2 Dvorska kuhinja i vrtovi
- 3 Dvorana carskog mira
- 4 Palata zemaljskog spokoja
- 5 Odaje carice i konkubina
- 6 Rezidencijalne palate
- 7 Palata spokojne dugovečnosti
- 8 Careve odaje
- 9 Palata nebeske čistote
- 10 Dvorana carske nadmoći
- 11 Palata mira i spokojstva
- 12 Dvorana trajnog sklada
- 13 Utvara
- 14 Kancelarije carskog domaćinstva
- 15 Dvorana centralnog sklada
- 16 Strelište
- 17 Dvorana vrhunskog sklada
- 18 Palate mladih prinčeva
- 19 Zmajski pločnik
- 20 Riznica
- 21 Carska skladišta
- 22 Kapija vrhunskog sklada
- 23 Odaje slugu i evnuha
- 24 Sekretarske kancelarije
- 25 Meridijanska kapija

Letnja palata

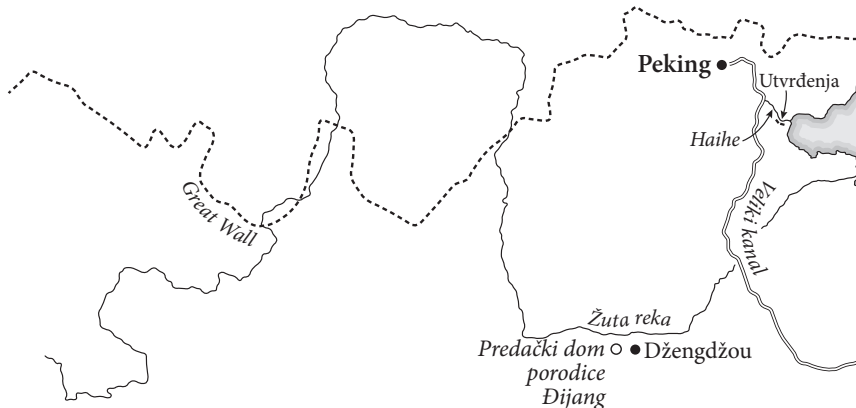
- 1 Zemlja čuda naučnika Lijensija
- 2 Hram opšteg mira (Dom svastike)
- 3 Prolećna vila kajsijinog cveta
- 4 Ostrvo svetišta
- 5 Akademija zelenog vutong drveta
- 6 Careva privatna rezidencija
- 7 Terasa božura
- 8 Dvorana za audijencije
- 9 Dvorana marljive uprave
- 10 Prinčevska škola

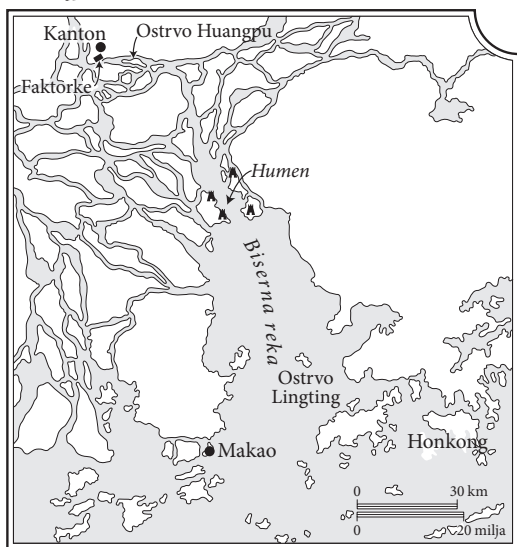
SPOLJAŠNJA MONGOLIJA

UNUTRAŠNJA MONGOLIJA

PUSTINJA GOBI

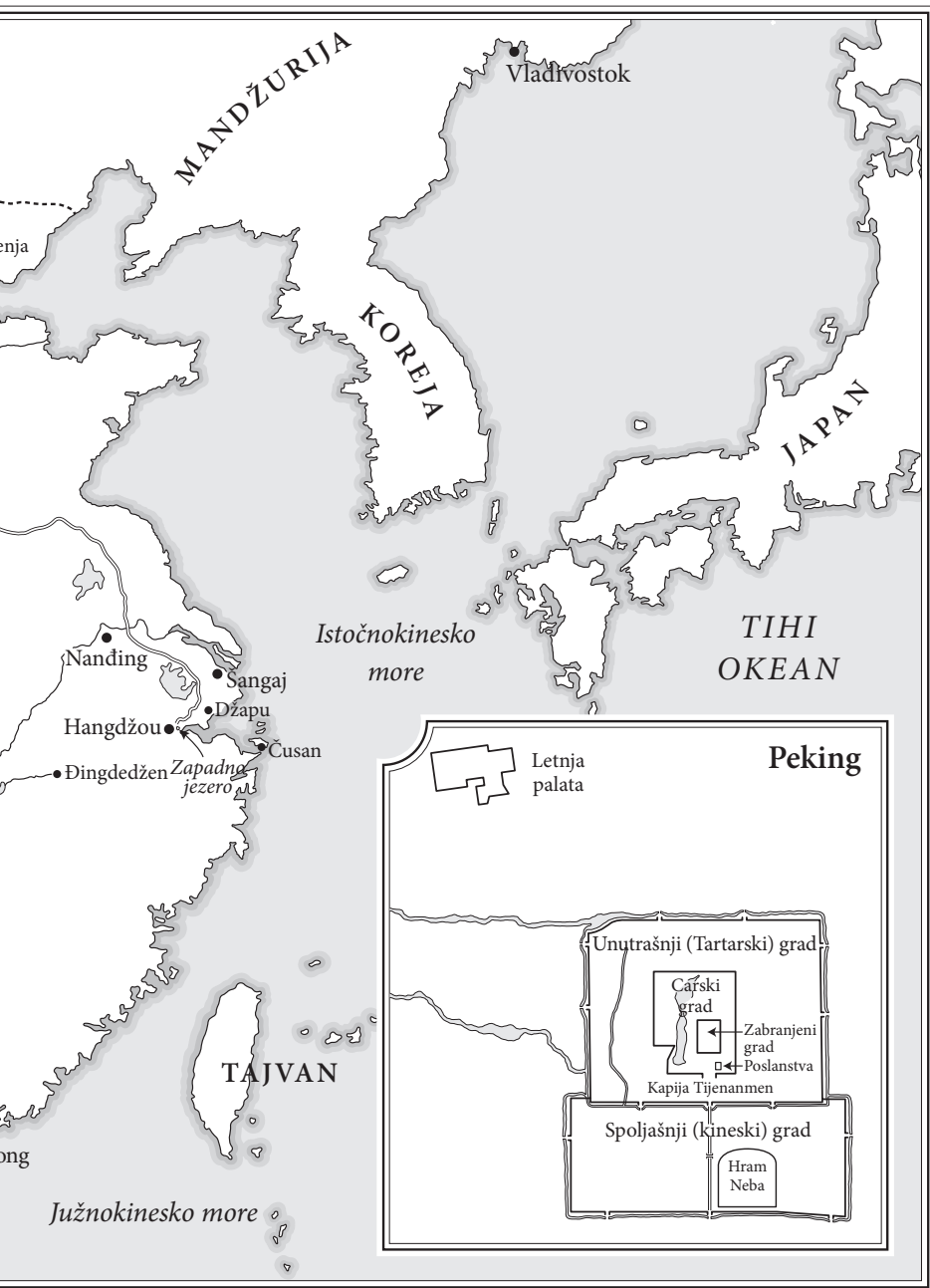
TIBET

0 800 km

0 500 milja

VIJETNAM

SADRŽAJ

TAJPING	13
TRENUK ISTINE	33
LETNJA PALATA	65
POVEZIVANJE	190
MISIONAR	259
ĐINGDEDŽEN	270
ZAPADNO JEZERO	305
ŽUTA REKA	340
BOKSERI	369
VLAST OD NEBA	441
Pogovor	461
<i>O autoru.</i>	463

1858.

U proleće 1858. Sesil Vajtperiš je iskoristio priliku. Naravno, nije mogao da bude siguran. Bio je to slepi pokušaj.

„Nikada ranije nije uspelo“, rekao je Mini, „ali bi ovaj put možda moglo.“

Posle ekspedicije s Ridom, Sesil je u Hongkongu živeo prilično lepo. Njegov brak sa Mini bio je srećan. Sada su imali troje dece.

Sve misije u Hongkongu su dobro napredovale. Osim traktata i Biblije, njihove štamparske prese sad su izbacivale razna hrišćanska dela. Posebno je omiljen bio *Hodočasnikov put**. A učeni misionari su prevodili kineske klasike na engleski. „Moramo pomoći našim ljudima da bolje razumeju ovu zemlju“, govorio je rado Sesil. „I to je deo našeg posla.“

Gospodin Lege, škotski kongregacionistički sveštenik, osnovao je semenište u kojem su se kineski preobraćenici obučavali

* *The Pilgrim's Progress* – najpoznatije delo Džona Banjana (1628–1688), engleskog pisca i baptističkog propovednika. (Prim. prev.)

da i sami postanu misionari. A neki od tih preobraćenika mnogo su obećavali.

Možda je najbolji među njima bio Hong. Hong je bio Haka. Kao mladog seoskog učitelja privukli su ga tajpinški pobunjenici, ali je potom odustao do njih i radio za nekoliko misija pre nego što je pronašao Legea. „Dobro sam ga podučio“, primetio je Škot. „Doktrine su mu jača strana. Još koju godinu, i sam će imati svoje preobraćenike.“

Hong je dolazio na časove Biblije koje je Sesil održavao u svom domu, i porodica Vajtperiš ga je ubrzo usvojila. Kao mladić u tridesetim godinama, snažne građe, dobroćudan i uvek spreman da se igra sa decom, postao im je kao omiljeni rođak. Porodica mu je čak dala i nadimak – Danijel – po junaku iz Starog zaveta. Svi su bili oduševljeni kada se oženio jednom kineskom preobraćenicom, lepom i mladom ženom, sa kojom je dobio i sina.

„Verujem da naš Danijel ima sve što bi jedan čovek mogao da poželi“, rekao je Sesil Mini u to vreme. Ali Mini nije bila tako sigurna.

„Imam osećaj“, odgovorila je ona, „da postoji nešto što o njemu ne znamo. Nešto iz njegove prošlosti.“

„Siguran sam da to nije ništa loše“, kazao je Sesil.

Još jedno zadovoljstvo u Sesilovom životu bio je razvoj novog odnosa sa rođakom Trejderom. Naravno, sve se to odvijalo preko pisama. Obojici su uzajamna pisma bila tako zanimljiva da su, kako je vreme prolazilo, sve društvene razlike koje su ih u prošlosti razdvajale bile praktično zaboravljene. Mnogo puta je Sesil rekao Mini: „Nismo videli Džona još od našeg venčanja. Bilo bi mi drago kad bi nam opet došao u goste.“

Džona Trejdera je najviše iznenađivalo to kako je njegov rođak misionar postao dobro obavešten o svemu što je vezano za trgovinu. Pa ipak, to zapravo i nije bilo tako čudno. Jer, kako

se kolonija Hongkong razvijala i kako su se uslovi života u njoj poboljšavali, tu se nisu okupljali samo zapadnjački trgovci, već su i moćni kineski trgovci iz Kantona dolazili na ostrvo da žive zajedno s njima. Misionari, trgovci i stručnjaci mnogih nacionalnosti živeli su tu jedni uz druge, a bistar čovek kao Vajtperiš nije mogao da ne bude dobro obavešten o većini stvari koje su se u tom svetu dešavale.

Sesilu je posebno laskalo kada je od Džona dobio pismo u kojem ga je pitao za mišljenje: „Moja dvojica partnera mi predlažu“, pisao je, „da uzmemo i četvrtog, mlađeg partnera koji bi se blagovremeno mogao nastaniti u luci Šangaj. Šta ti misliš?“

Sesil mu je odmah odgovorio:

Naime, nedavno sam bio u Šangaju. U vreme Opijumskog rata to je bilo obično ribarsko selo opasano zidinama, u blizini ušća reke Jangce, sa malim utvrđenjem za zaštitu od gusara. Ali sada se brzo razvija. Neke grupe Trijade su izvesno vreme imale vlast nad njim, ali su izbačene odatle. Mesni kineski mandarini i Britanci se prilično dobro slažu – pomažemo Kinezima da održavaju red i prikupljaju porez. Izvan gradskih zidina brzo se grade nova francuska i britanska naselja. Vrlo lepa.

Tajpinški pobunjenici su uništili dolinu reke Jangce. Pošto je, međutim, njihov pohod na Peking propao, careva vojska uspela je da ih zadrži u oblasti Nandinga. Međutim, i dalje remete trgovinu na reci. Želeli bi da se probiju iz Nandinga; dok bi carevi ljudi želeli da se probiju u grad. Ali takvo stanje ne može trajati večno. A kada u Kini zavlada mir i kada sve bude otvoreno za trgovinu, predviđam da će ogromno bogatstvo Jangcea pokuljati kroz Šangaj.

I tako će se trgovina južne Kine odvijati u Hongkongu, a trgovina Jangceom u Šangaju. Trebaće ti predstavnik u svakom od tih mesta.

Uz toliki napredak koji je već bio očigledan u Hongkongu, a moglo se očekivati i da će se nastaviti, bar u budućnosti Kine, zašto je uviđavni misionar Vajtperiš osećao nekakvu zlu slutnju?

Nije želeo da govori o tome, ali istina je bila da ga muče sumnje u vezi sa sopstvenim zemljacima i njihovim prijateljima.

Jer, zapad je postajao nestrpljiv prema istoku. Izveštaji koji su mu stizali od Trejdera to su potvrđivali. Ugovori sklopljeni na kraju Opijumskog rata – ne samo sa Britanijom, već i sa Francuskom i Amerikom – nisu bili večni. Trebalo ih je obnoviti naredne decenije, a to obnavljanje sada je već kasnilo.

„Političari kažu da žele slobodnu trgovinu i hrišćanstvo“, rekao je Sesil Mini.

„Pod tim misle na slobodnu trgovinu“, odgovorila je ona.

Britanski trgovci su još uvek verovali, ispravno ili ne, da mogu prodati ogromne količine pamuka brojnom kineskom stanovništvu – koje bi moglo iznositi i četiristo miliona ljudi, mada to zapravo niko nije znao.

Međutim, pitanje koje je izazivalo nestrpljenje Zapada zapravo je bilo mnogo dublje. Oni su smatrali da je došlo vreme da Kina pristupi modernom svetu. Vreme da prestanu da se odnose prema drugim zemljama kao prema neukim varvarima i slugama; da žive u ravnopravnom svetu slobodnih ljudi. Želeli su promene, i to odmah. Istorija je bila na njihovoj strani. Kinezi su imali čitavu deceniju da razmisle o tome. Šta nije u redu s njima?

Novi sporazumi okončali bi sve te besmislice. Britanski, francuski i američki predstavnici bili su spremni. Britanske trupe bile su pripremljene da prate diplomatiju. Možda neće biti upotrebljene, ali će pokazati da izaslanici misle ozbiljno. Britansku delegaciju predvodio je iskusni diplomata lord Elgin.

Pre nego što su krenuli ka Peking, dva događaja su im odložila polazak. Prvi se desio hiljadu osamsto pedeset sedme, iznenadna provala nasilja u Indiji protiv nemilosrdne britanske dominacije, poznata kao Indijski ustanak, koja je gotovo

zapretila i samoj Kalkuti. Jedinice koje je trebalo da odu u Kinu morale su najpre da se izbere s tim.

„Jedina dobra strana ovog krvoprolića“, pisao je Sesil Trejderu, „jeste da je Britanska imperija naučila da mora težiti boljem razumevanju običaja i vere lokalnih naroda. Korisna lekcija iz poniznosti.“

Drugi je bio lokalni sukob u Kantonu oko ilegalne trgovine između Britanaca i netrpeljivog kineskog guvernera Guangdonga, koji se završio tako što je guverner proteran, a Britanci, Francuzi i Amerikanci su, bar trenutno, sami upravljali gradom. U tom slučaju niko nije pokazao nikakvu poniznost. Atmosfera je ostala napeta.

Međutim, posle ovih dešavanja Zapad je bio spreman, vojaska je stajala na raspolaganju, a izaslanici su se pripremali da zaplove uz obalu iz Hongkonga ka ušću reke Haihe što je vodila do Pekinga.

Deset dana pre nego što je lord Elgin trebalo da krene u Hongkong, Sesil je, ugrabivši priliku da ostane nasamo sa izaslaničkom na jednoj večeri, podstakao njegove strahove. „Smem li otvoreno da razgovaram s vama, lorde Elgine?“

„Svakako da smete.“ Sredovečni, proćelavi plemeniti diplomata, široko razmaknutih očiju, bio je poznat kao dobar slušalac.

„Videli ste kako naše misije cvetaju ovde na ostrvu, i kako se slažemo sa Kinezima. Nadam se da bi, uz malo strpljenja, ovakva saradnja mogla da se proširi na čitavo Kinesko carstvo.“

„U Londonu ponestaje strpljenja.“

„Svestan sam toga. Ali evo u čemu je problem. Ako opet silom oružja nametnemo svoju volju, ne samo da ćemo izazvati neprijateljstvo, već će Kinezi videti jedino da je naše oružje bolje. Oni će stoga nabaviti slično oružje, što svakako nije naš cilj.“

„Nadam se da neću upotrebiti oružje.“ Elgin zastade. „Možda imam još jednog keca u rukavu. Kažite mi svoje mišljenje o

tajpinškim pobunjenicima i njihovom takozvanom Nebeskom Kralju. Jesu li oni hrišćani?“

„Mogli bi postati hrišćani u budućnosti; ali sada su sekta kojom upravlja čovek koji tvrdi da je Isusov brat, a svakako je hirovit a možda i lud.“

„Kinezi, međutim, možda pretpostavljaju da mi i tajpinški pobunjenici verujemo u istog boga.“

„Ne bi trebalo. Ali mogli bi tako da misle.“

„Dakle, ako nagovestim da bismo mogli razmotriti da ujediniemo snage sa tajpinškim pobunjenicima, preplašiću cara. Nateraću ga da bude popustljiviji.“

„Vrlo ste lukavi.“

„To mi je posao.“

„Hoćete li zahtevati da naš ambasador predstavi svoje akreditivne caru ne izvodeći *koutou* glavom do poda?“

„Naravno. Bez *koutoua*. To nije primereno modernom dobu.“

„Imam jedan predlog. Neka se ambasador sastane sa ministrom ili carskim princem. Obojica će predstavljati svog vladara, ali *koutou* neće biti neophodan.“

„Pametno. Ali nemoguće. London za to neće ni da čuje. Pitanje principa.“

„Dođavola s principima.“

„Nisam znao da se misionari tako izražavaju!“ Elgin se nasmešio.

„Ovaj misionar se izražava.“

Elgin uzdahnu. „Nisam siguran“, reče on tiho, „da mogu to da sprovedem.“

Nedelju dana pošto su lord Elgin i njegova pratnja otputovali, rano jednog jutra Sesil i Mini čuli su kako neko lupa na vrata – i iznenadili se kad su na njima ugledali Danijela, koji je očigledno bio van sebe. „Morate mi pomoći!“, uzviknuo je čim su ga pustili u kuću.

„Šta se desilo?“, pitala je Mini.

„Moram u Nandŋng. Moram kod Nebeskog Kralja.“

„Nandŋng je opkolila careva vojska“, podseti ga Sesil. „Nikada nećeš stići do njega. A čak i ako bi uspeo, zašto misliš da bi te Nebeski Kralj primio?“

Danijel ga pogleda, pomalo izbezumljeno, a zatim odmahnu glavom. „Ne razumeš, dragi prijatelju“, rekao je. „Vidite“ – on duboko udahnu – „Nebeski Kralj je moj rođak.“

Nije mu trebalo mnogo vremena da im ispriča svoju priču. Nije video Nebeskog Kralja mnogo godina, još otkad su zajedno izučavali Bibliju. Ali bili su bliski. Lege je znao za to, ali je smatrao da je za Honga bolje da to ostane u tajnosti.

A sada je Danijel nešto sanjao. Usnio je moćan san, u kojem mu je rečeno da ode kod Nebeskog Kralja, ispravi greške u razumevanju svog rođaka, i istinski uvede tajpinške pobunjenike u hrišćansko stado.

„To mi je sudbina“, uzviknuo je. „Odjednom čitav moj život dobija smisao.“ Usrdno je pogledao Mini. „Moram to da uradim. Moram.“

Do podneva Sesil je razgovarao s Legeom, koji je potvrdio tu priču. Međutim, škotski sveštenik nije podržavao Danijelovu ideju. „Ako ga carska vojska ne ubije, ubiće ga njegov rođak. Nebeski Kralj je svoju vladavinu zasnovao na sopstvenim, izvitoperenim hrišćanskim pojmovima. Mislite li da će mu se dopasti ako se pojavi njegov davno izgubljeni rođak i kaže mu da to ne valja? Ubiće ga.“

„Hong to razume“, odgovori Sesil. „Ali smatra da je to njegova misija, i spreman je da stavi svoj život na kocku. Šta bi bilo ako bi uspeo da sve te ljude privede pravoj hrišćanskoj veri? To nije nemoguće. Ko smo mi da mu kažemo da to nije u redu?“

„Neću da učestvujem u tome“, odgovori Lege. „Sprečio bih ga silom kad bi mi zakon to dozvoljavao.“ On sumorno

klimnu glavom. „Trebaće mu novac za put, a ja mu ga neću dati. Ni pare.“

I tako je Sesil Vajtperiš iskoristio priliku. Znao je da igra naslepo. Naravno, moglo se desiti da to ne uspe. Nije mogao biti siguran. „Niko do sada nije usmerio tajpinške pobunjenike pravim putem. Ali kao misionar, ne mogu reći da je tako nešto neizvodljivo. Možda je Danijel onaj koji bi mogao uspeti u tome.“

Sesilu je trebalo nedelju dana da prikupi novac. Mnogi članovi zajednice podržavali su Legea. Čak i oni koji su doprineli fondu koji je Sesil skupljao – čak i ti njegovi prijatelji – uglavnom su molili Sesila da nikome ne kaže da su mu dali novac.

Ali šta će biti sa Danijelovom ženom i sinom? On nikako nije mogao da ih povede sa sobom na tako opasno putovanje.

„Moja žena tvrdi da će se ona brinuti o curi i o dečkiću“, objavio je Lege. „Ali ne zaboravi, Vajtperiše, da šalješ momka u smrt.“

Pošto je Danijel krenuo na put, prošli su meseci. Niko nije znao je li stigao u Nanding, niti čak da li je živ.

Lord Elgin je dobro obavio posao tog leta. Njegovi ratni brodovi razneli su u paramparčad obalska utvrđenja koja su čuvala Veliki kanal; a posle izvesnih surovih pregovora, dobio je sve što je tražio.

Britanski ambasador izaći će pred cara ne izvodeći *koutou*. Trgovina opijumom biće ozakonjena. Trgovina će biti slobodna. Hrišćanski misionari bili su slobodni da preobraćaju ljude širom Kine; car će ih štiti. A Britanci, Francuzi, Amerikanci i ostali stranci više neće biti nazivani varvarima – bar zvanično!

Lord Elgin se, uz pohvale svojih zemljaka, vratio kući u Škotsku.

Ostalo je samo da se ugovor formalno ratifikuje, kada sledećeg leta u kinesku prestonicu budu došli ambasadori iz Britanije, Francuske i Amerike.

I tako je sve moglo proći mirno, da nije bilo mlađeg brata lorda Elgina koji je, stigavši sledeće godine kao ambasador, došao sa više vojske nego takta, umešao se u sukob kod utvrđenja, u skladu sa svojom prirodom odlučio da nasilno prođe kroz njih, i otkrio da su ovoga puta Kinezi popravili utvrđenja i naučili da ih bolje brane, te su ga isprašili kako dolikuje i poslali nazad. Tako je sav trud lorda Elgina bio uzaludan.

Možeš li to da veruješ, dragi moj rođače? Siroti Elgin je boravio kod kraljevske porodice u Balmoralu* kada je stigla vest o katastrofi. Strahovito je ponižen. Ne smem ni da zamislim šta će sve reći svom mlađem bratu kada se sretnu. Zamoljen je da se vrati nazad i izgladi stanje. Možeš biti siguran da ne želi da ide, ali oseća obavezu. Pretpostavljam da će krenuti tamo posle Nove godine. Moguće je da se sretnem s njim pre nego što krene. Ako se to desi, opisaću ti taj susret.

Voli te tvoj rođak,
Džon Trejder

*

Jednog februarskog jutra, leta gospodnjeg hiljadu osamsto šezdesetog, jedan vitak, sredovečan Kinez u dugoj odori žurio je ulicom što je vodila od obale ka kući Sesila Vajtperiša.

* Zamak i imanje Balmoral, na severoistoku Škotske, u blizini Aberdina, izgradila je kraljica Viktorija, a engleska kraljevska porodica i danas u njemu tradicionalno boravi svake godine. (Prim. prev.)

Ništa kod njega nije privlačilo pažnju. Niko ne bi mogao da posumnja da je upleteni perčin što mu je visio ispod kape do polovine leđa lažan, i da je pre nekoliko meseci njegova kosa, premda seda, bila gusta i duga. Ukratko, niko u njemu ne bi prepoznao tajpinškog ratnika.

Nio je žurio ulicom. Hongkong je bio veći nego što je očekivao, i na sve strane se gradilo. Dole na doku objasnili su mu kako da dođe do misonareve kuće, ali je dva puta morao da zastane i da se raspita za put.

Nije mogao da veruje da je živ stigao do britanskog ostrva. Prolazak pored mandžurskih logora i patrola između Nandinga i obale bio mu je najteži. Desetak puta su ga mogli ubiti ili zarobiti. Međutim, činilo se da je Nebeski Kralj bio u pravu kad ga je uveravao: „Moj stariji brat Isus mi je obećao: bićeš pod njegovom božanskom zaštitom.“ Stoga je Nebeski Kralj takođe mogao biti u pravu kad mu je naredio: „Najpre moraš obezbediti podršku Sesila Vajtperiša. On je ključ svega. Možda je to čovek od kojeg zavisi celokupna naša budućnost.“

Niju se ponekad činilo da je Nebeski Kralj, sa svojim čudnim raspoloženjima, u kojima ponekad danima ne bi govorio, i svojim religioznim vizijama, možda pomalo lud. Ali u njegovom planu nije bilo ničeg suludog. Taj plan je mogao da uspe.

Nio je štošta video. Stvari koje su ga proganjale, stvari koje je želeo da zaboravi. Ali ako bi ovaj plan uspeo, možda sve to ne bi bilo uzalud.

Pre nego što je krenuo od kuće, Sesi Vajtperiš je poljubio svoju ženu. Mini je opet bila trudna, a do porođaja joj je ostalo još samo dva meseca. To će im biti četvrto dete.

Sesil je prišao vratima i otvorio ih. Vedro jutro. Mali beli oblaci žurno su plovili po svetloplavom nebu. Zatvorio je vrata i upravo je hteo da izađe na ulicu, kad je video usamljenog čoveka kako mu prilazi. „Blagi bože“, reče Sesil. Nije mogao

da ne prepozna Nija. Čak nije morao ni da obrati pažnju na ožiljak na njegovom obrazu.

Dvojica muškaraca ostali su zatvoreni u trpezariji pola sata pre nego što je u nju ušla Mini Vajtperiš.

„Sedi, dušo“, reče joj Sesil, „i dozvoli mi da ti ispričam neverovatne vesti koje mi je doneo moj prijatelj. Sećaš se kako je Danijel prošle godine otišao, s nadom da će stići u Nanding?“

„Kako bih to mogla da zaboravim?“

„Pa, ne samo da je stigao u Nanding. Izgleda da su jedini ljudi kojima tajpinški Nebeski Kralj sada veruje članovi njegove sopstvene porodice; i tako je, kada se pojavio njegov rođak i drug iz detinjstva, bio oduševljen. Postavio je našeg prijatelja Honga za svog najbližeg savetnika.“

„Nadam se da će Danijel dobro uticati na njega“, rekla je Mini mirno.

„Upravo je u tome suština“, odgovori Vajtperiš. „Izgleda da je sproveo svoj plan u delo sa priličnim uspehom. Uverava nas da je zajednica u Nandingu, ako ne savršena u svim pojednostima doktrine i ponašanja, tako temeljno reformisana da bi trebalo bez oklevanja da ih proglasimo hrišćanima.“

„Da li Nebeski Kralj još uvek veruje da je Hristov brat?“

„Hong me posebno obaveštava da kralj i tajpinški pobunjenici sada veruju da su braća i sestre u Hristu, baš kao svi dobri hrišćani.“

„Nadajmo se da je tako“, reče njegova žena.

„Mislim da ne bi trebalo suviše da razmatramo svaku sitnicu.“

„Je li naš gost otišao da obiđe Danijelovu sirotu ženu i dete? Oni ga čekaju ovde u misiji već godinu dana, bez ikakvih vesti od njega, i ne znaju da li je živ ili mrtav.“

„Odmah će otići tamo, čim nas dvojica završimo razgovor“, odgovorio je Sesil.

„Ostaviću vas, onda, da biste ga što pre završili“, kazala je Mini, klimnuvši glavom Niju i udaljivši se.

Pošto je otišla, njih dvojica su nastavili da pričaju na kantonskom.

„Kad si stigao, rekao si mi da dolaziš kod mene po pomoć“, kazao je Vajtperiš. „Šta ja mogu da učinim?“

„Nosim poruku za najvišeg predstavnika britanske vlade. Ona je od najveće važnosti.“

„Razumem.“ Vajtperiš se zamisli. „U Hongkongu trenutno nema nikog ko je na zaista visokom položaju. Ali neko verovatno dolazi.“

„Šta misliš, koga će poslati?“

„Pa...“ Vajtperiš je oklevao samo nekoliko trenutaka. „Priča se da će to biti lord Elgin.“

„Biće lord Elgin“, potvrdi Nio ubeđeno, mada kako je on tako nešto mogao znati, Sesil nije imao pojma.

„Onda bi najbolje bilo da sačekaš i da njemu preneseš svoju poruku.“

Ali Nio odmahnu glavom. „Nebeski Kralj ne želi da mu ja prenesem poruku. Već ti.“

„Ja?“ Vajtperiš je zaprepašćeno buljio u Nija.

„Da. Nebeski Kralj ne može da dođe lično. Mora da ostane u Nandingu. Niti može da pošalje na put svog rođaka, kojeg vi zovete Danijelom. Ali Danijel je rekao Nebeskom Kralju da ima potpuno poverenje u tebe. Britanci te poštuju. Niko ne bi sumnjao u tvoju reč. A ti i lično poznaješ lorda Elgina. Ti si savršen da objasniš lordu Elginu šta tražimo i šta nudimo. Jedini razlog zbog kojeg je Nebeski Kralj poslao mene jeste taj što te ja poznajem. Treba sve da ti ispričam, a onda da odem. Životi svih nas zavise od tebe.“

„Oh“, reče Sesil.

„Treba da ti otkrijem tajpinšku strategiju i borbeni plan.“

„Zar to ne bi trebalo da bude tajna?“

„Verujemo ti.“

Vajtperiš se zamisli. „Razumeš li da ne mogu ništa da krijem od lorda Elgina?“

„Razumem.“

„Onda mi možeš reći“, odgovori Vajtperiš.

„Careve snage su gotovo opkolile Nanding. Nameravaju da nas slome.“

„Mogu li da uspeju u tome?“

„Možda. Ako ne odustanu. I dokle god dobijaju snabdevanje.“

„Odakle se snabdevaju?“

„Preko grada Hangdžoua, sa obale Džapua.“

„Imate li neke snage spolja koje bi mogle da vam olakšaju položaj?“

„Nema potrebe. Imamo generala Lija.“ Nio se nasmeši. „To je jedini tajpinški vođa koji nosi naočare. Izgleda kao učitelj. Ali ljudi ga obožavaju. Vrlo je prepreden.“

„Kakav je njegov plan?“

„Probijamo se napolje. Nekoliko hiljada ljudi, vrlo brzo. Napadamo Hangdžou, možda Džapu. Careva vojska će krenuti za nama, ostavljajući manje snaga oko Nandinga. Onda ćemo se vratiti i čitava tajpinška vojska napašće careve ljude koji ostanu u Nandingu.“

„Podeliti neprijateljske snage i onda razbiti razdvojene delove. Mislite da će to uspjeti?“

„Da.“ Nio klimnu glavom. „General Li je vrlo dobar u tome.“

„A onda?“

„Još jedan proboj. Ovog puta ka severu, uz Veliki kanal. Ali ne daleko. Tek dovoljno da zaštitimo naš bok. Zatim ćemo preseći ka obali do Šangaja. Dva dana marširanja.“

„Hoćete da zauzmete Šangaj?“

„Hoćemo luku. Kineske odbrane u Šangaju su slabe. Lako ih je zauzeti.“

„Da ne zaboravljaš nešto? Šangaj više nije ona stara tvrđava i ribarsko selo. To je jedina luka iz sporazuma koja je stvarno otvorena, i razvila se. Sada su izvan luke strane koncesije,

ne samo trgovačke faktorke, već čitave zajednice – britanske, francuske, američke. Šta ćete s njima?“

„Hoćemo samo luku. Ne i koncesije. To je poruka za lorda Elgina: kažite zapadnjačkim zajednicama da istaknu žutu zastavu nad svakom svojom zgradom – kućom, crkvom, radnjom. Naše trupe će znati: samo takni bilo kog stranca pod žutom zastavom, i bićeš pogubljen. Reci svojim ljudima: samo ostanite u kućama dok se borba ne završi. To neće dugo trajati.“

„A onda?“

„Sve kao i obično.“

Vajtperiš se zapita: je li to cela priča?

„Šta još tajpinški pobunjenici hoće od nas?“, pitao je.

„Samo ono što sam rekao.“

„Hoćeš da kažeš, ne mešajte se između tajpinških pobunjenika i cara. Ostanite neutralni, kako mi to kažemo.“

„Naravno.“

Na prvi pogled, ta poruka je imala smisla. Kad lord Elgin dođe, doći će da bi izgadio odnose sa kineskim carom i otvorio trgovinu. Sesil je smatrao da Elgin ne bi ni želeo da umeša svoju vojsku u bitku između cara i tajpinških pobunjenika.

„A šta je sa oružjem?“ Vajtperiš je jednom ili dvaput čuo govorkanja o tome kako britanski trgovci diskretno snabdevaju oružjem tajpinške pobunjenike u Nandingu.

„Uvek možeš kupiti oružje“, odgovori Nio. Nasmešio se. „Kada dođe do prodaje oružja, na pučini nema nacija.“

„Dakle, to je sve?“

„Ne. Jesi li primetio, kad si govorio o lordu Elginu, da sam već znao da je on taj koji će doći?“

„Da. Ali to nisam razumeo.“

„Reći ću ti kako. Pre izvesnog vremena, Nebeski Kralj je imao viziju, u kojoj mu je rečeno da mu Bog šalje jednog velikog čoveka da mu pomogne. Pošto se pomolio, Nebeski Kralj je bio siguran da je taj veliki čovek lord Elgin.“

„Razumem. Baš neobično.“ Sesil se namršti. „Moraćemo to da vidimo, zar ne?“

„Dakle, to je još jedna poruka Nebeskog Kralja lordu Elginu. Tajpinški pobunjenici su prijatelji Britanaca. Delimo istu veru. Stara mandžurska dinastija je korumpirana i trula. Božja je volja da je zamenimo hrišćanskim carstvom, u koje će Britanci i drugi hrišćanski narodi moći slobodno da šalju misionare – jer mi znamo da ste vi dobri ljudi – i takođe, da slobodno trguju. Otvorićemo vam vrata novog carstva.“

„To je moćna poruka.“

„Danijel mi je rekao da ti kažem kako možeš da veruješ u njegove poruke.“

„Moći ćemo da imamo konzule u lukama? Ambasadora u Pekingu?“

„Što da ne?“

„I trgovina će biti slobodna? Naši trgovci će moći da plove lukom Jangce i prodaju pamuk?“

„Naravno. Jedina roba koju Nebeski Kralj ne može da odobri jesu alkohol i duvan. On veruje da su oni štetni.“

„Mislim da to ne bi bio problem.“

„I opijum, naravno. Ali svi hrišćanski misionari su protiv razbojničke trgovine opijumom. Danijel je uspeo da uveri Nebeskog Kralja u to.“

„Ah“, reče Vajtperiš, i začuta. „Moramo ići korak po korak“, rekao je napokon.

„To je čitava moja poruka“, odgovori Nio. „Hoćeš li je preneti?“

„Obećavam“, reče Sesil. „Koliko ostaješ?“

„Jedan dan u misiji s Danijelovom porodicom. Onda moram da obavim još jednu dužnost.“

„Koju?“

„Idem da vidim svoju Veliku Sestru.“

Tek kada su deca bila ušuškana u krevete, a on i Mini mirno večerali zajedno, Sesil je mogao da na miru podeli s njom svoje misli.

„Znaš, draga moja“, rekao je on pošto joj je ispričao sve što mu je Nio kazao, „Nio se možda zaluduje. Kralj tajpinških pobunjenika ga možda i cinično koristi. Ali ako je poruka prava, posledice bi mogle biti ogromne. Mogućnost da naše misije dobiju slobodan pristup u čitavu Kinu... to smo oduvek sanjali.“

Mini je bila malo umorna. Bolela su je leđa. „Ako je to volja Božja“, rekla je tiho.

„Ima nekih ljudi“, razmišljao je on glasno, „koji veruju da je u Knjizi proroka Isaije predskazano da će Kina postati hrišćanska. Taj prorok govori o velikom skupu onih koji veruju u Gospoda Boga sa severa i sa zapada i iz 'zemlje Sinske'.* Moguće je da je ta Sinska zemlja Kina. Čuo sam izvanrednu propoved o toj temi pre godinu dana.“ Zastao je. „Moram da priznam, odgovornost da prenesem tu poruku lordu Elginu – pod pretpostavkom da je on taj koji će doći – predstavlja mi priličan teret.“

„Ako misliš da ćeš nešto zaboraviti, dušo, treba to da zapišeš, dok ti je još sveže u glavi.“

„Ne mislim na to. Već na težinu poruke koja je ogromna.“

Ona se blago nasmeši. „Srećom, to je briga lorda Elgina, a ne tvoja.“

„Mogao bi da zatraži moju procenu poruke, šta ona znači. Možda će mi tražiti savet.“

„Možda neće.“

„A šta onda da kažem? To me muči.“

„Bog će ti reći šta da kažeš“, odgovorila je Mini, nadajući se da je razgovor završen.

*

Taj dan nije bio ni po čemu poseban. Kao što je često činila po podne, Mejling je prešla mostić i krenula putem što je vodio između stabala na ivici jezera kad joj se učinilo da je sa svoje

* Knjiga proroka Isaije, 49,12. (Prim. prev.)

leve strane čula tiho šuškanje. Kad je zastala, prekinuo se i taj zvuk – neka sitna životinja u lišću, nema sumnje. Ali tek što je napravila još nekoliko koraka, čula je krckanje slomljene grančice iza svojih leđa i okrenula se.

„Mali Brate“, uzviknula je. A videvši ga kako se brzo osvrće i gleda niz put, dodala je: „Nema nikoga u blizni. Kako si došao ovamo?“

„Konj mi je privezan u šumi od ranog jutra. Posmatrao sam seoski put i video kako tvoj muž odlazi od kuće. Sigurno se vratio iz Amerike.“

„Oprezan si.“

„Prošli put nisam bio dovoljno oprezan. Sećaš se?“

Zagledala se u njega. Njen Mali Brat je izgledao stariji, osedeo je, pomislila je. „Moj muž nije ni otišao u Ameriku. Vratio se.“

Pronašli su skriveni panj koji se nije video s puta i seli.

„Šta radiš ovde?“, upitala ga je. „Tako sam često razmišljala o tebi i pitala se šta je bilo s tobom. Hoću sve da čujem.“

„Isprićaću ti. Ali prvo ti meni moraš da kažeš: kako su tvoji? Je li stanje išta bolje?“

„Isto je, pretpostavljam.“ Ona se tužno nasmeši. „Moj muž je dobro, ali od njegovog brata nema nikakve koristi. Čak i sa našim sinovima, koji dobro rade, ne možemo mnogo da postignemo. Brat moga muža prodao je veći deo imanja. Kuća je u lošem stanju. Kažu da Amerikanci opet traže radnike, i da je plata dobra. Možda će moj muž i jedan od naših sinova otići tamo. Možda i neće. Ali preživjećemo, Mali Brate. Nismo gladni.“

„Doneo sam ti novac.“

„Nema potrebe, Mali Brate. Još uvek imam nešto novca koji si mi dao prošli put. Zadrži to za sebe.“

„Doneo sam ga tebi. Ja imam novca. Sakrićemo ga pre nego što krenem.“

Uzdahnula je. Pretpostavila je da on to može sebi da priušti.

Ispricao joj je sve o svojoj misiji, baš kao što je rekao Vajtperišu. „Ali ima nešto što Britancima nisam rekao“, dodao je.

„Šta to?“

„Još uvek imamo dosta srebra iz gradova koje smo osvojili. Mislim, baš dosta. A ima ga još sakrivenog u šangajskoj luci.“

„Šta ćete uraditi s tim?“ Nasmejala se. „Otići u bogatašku penziju?“

„Ne. Kad osvojimo šangajsku luku, kupićemo gvozdene ratne brodove, parobrode, kao što imaju Britanci. Desetak, možda i više. Onda ćemo njima krenuti uz reku ka Nandingu, uništiti logor carske vojske izvan grada i potpuno im preseći snabdevanje. Čitava reka Jangce će biti naša.“

„Stvarno misliš da ćete pobediti cara?“

„I oterati Mandžurce? Da. Posebno ako Britanci budu saradivali s nama. To je u njihovom interesu.“

Mejling se malo zamisli. „Znam da je to ono što si oduvek želeo“, rekla je tiho. Zatim je zastala. „Mogu li nešto da te pitam?“

„Naravno.“

„Je li Nebeski Kralj lud?“

Primetila je da Nio okleva. „Ne znam“, odgovori on polako. „Mislim da veliki ljudi možda često deluju pomalo ludi. Oni vide stvari koje mi ne vidimo. Pogledaj šta je sve postigao. Ima svoje kraljevstvo. Mogao bi osvojiti i čitavo carstvo. Ono je sazrelo da padne.“

„To kažeš jer želiš da bude tako.“

„Znam da je tako.“

„On bi mogao i da pobedi, pa ipak da bude lud.“

Nio je razmišljao o toj mogućnosti kada se, pogledavši preko jezera, odjednom trgnu i pokaza prstom. „Kakvo je to dete?“

Videli su kako na suprotnoj strani jezera svekrva Mejling izlazi iz kuće, držeći za ruku malu devojčicu.

„To je naša kćerka“, kazala je. „Rodila se nepunih godinu dana posle tvog poslednjeg dolaska.“ Nasmejala se. „Oduvek sam želela devojčicu.“

„Sigurno si srećna.“

„Jesam.“

„Tvom mužu ne smeta što ima kćerku?“

„Obožava je.“

Starija žena i devojčica izašle su na most.

„Ista je ti!“ , uzviknu Nio.

„Tako kažu“, odgovori Mejling. „Majka kaže da bi, kad bude malo starija, trebalo da joj povežemo stopala. Mogla bi dobro da se uda.“

„Haka žene ne vežu stopala“, namršti se Nio.

„Ni Mandžurke. Ali to je jedini način da živi bolje od nas.“

Činilo se da taj odgovor nije zadovoljio Nija. „Kada mi preuzmемо vlast, sve će biti drugačije“, rekao je.

Međutim, još dok je posmatrala kćerku, misli Mejling odlutale su negde drugde. „Hoćeš li se oženiti, Mali Brate?“ , pitala ga je odjednom.

„Oženio sam se pre nekog vremena. Nebeski Kralj mi je dao ženu.“

„To je dobro. Imaš li dece?“

„Dobili smo dete, ali je umrlo na porođaju. Kao i moja žena.“

„Žao mi je. Jesi li je voleo?“

„Nismo dugo bili zajedno.“ Tužno se nasmešio. „Ne kao što volim tebe, Velika Sestro.“

„To je drugačije.“ Ona odmahnu glavom. Njen Mali Brat je već bio sredovečan čovek, pa ipak joj je na trenutak zvučao baš kao dete.

„Kad se ovo završi“, rekao je, „povući ću se i smiriti. Oženiću se. Osnovati porodicu. To mi je i Nebeski Kralj obećao.“

„Dobro je. Nadam se da će to biti brzo.“ Mejling se bila zagledala ka jezeru, ali sad se okrenula njemu. „Da li te to proganja? Sve što si video. Svi ti ljudi koje si ubio.“

„Ja sam vojnik.“

Ona polako klimnu glavom. Nije mogao da govori o tome. Razumela je.

Zakopali su srebro koje je doneo. Zatim su otišli do mesta gde je privezao konja, te se on oprostio od nje i odjahao, zamirući među drveće. A Mejling je gledala za njim, bespomoćna kao majka koja se rastaje od deteta.

*

Kada ovo pismo stigne do tebe, rođače Sesile, lord Elgin će već biti blizu. Imao sam priliku da razgovaram s njim pre samo nekoliko časova, i žurim da ti poverim šta sam saznao dok mi je to još sveže u mislima.

On se po dužnosti vraća u Kinu, ali se nada da neće dugo ostati tamo. Potvrdio mi je da mu je cilj jednostavno da ratifikuje ugovor koji je već sklopio, bilo kakvim sredstvima koja budu neophodna. Da li će to biti teško ili lako, ostaje da se vidi. S njim će biti i francuski izaslanik, baron Gros. Njih dvojica će se uzajamno podržavati.

Međutim, za mene je najzanimljiviji deo razgovora bio onaj koji se ticao širih pitanja. Da li bi bio zadovoljan, pitao sam ga, kada bi stara mandžurska dinastija propala? Šta je sa tajpinškim pobunjenicima, koji sebe bar formalno smatraju hrišćanima? Da li bi želeo da vlast preuzmu strane snage, kao što smo mi nedavno učinili u Kantonu? Izbegavao je da se precizno izjasni, ali mi je dao uopšten odgovor, koji ti prenosim.

Treba nam kineska vlada, rekao je, koja je dovoljno jaka da sklapa ugovore i da održava red. Ali ne i jača od toga. Možda čak vlast koja može da vlada samo uz našu pomoć. To bi možda bilo idealno. Međutim, ni po koju cenu ne želimo Kinu koja je dovoljno moćna da nam izaziva nevolje. Setite se šta je rekao Napoleon: Kina je uspavani džin. Kada se probudi, svet će zadrhtati.

Pitam se šta ti misliš.

TRENUTAK ISTINE

Mart 1860.

Guandji je bio bliže tridesetoj nego dvadesetoj godini, i ovo mu je bilo prvi put da nekoga nije uspeo da zadivi. Nažalost, ta osoba je bila od ključne važnosti za njegovu buduću karijeru.

U to nije moglo biti sumnje: mongolski general brigade koji je došao u Džapu da komanduje garnizonom, nije imao naročito visoko mišljenje o njegovim sposobnostima. To mu je i rekao.

Kad je video Guandjija kako jaše, primetio je: „Sedmogodišnji dečak iz stepe bi bio bolji.“ Kada ga je video kako gađa strelom, rekao je samo: „Lepo.“ Što se tiče činjenice da je Guandji marljivo učio i dostigao *đužen* status na imperijalnim ispitima, Mongolac je suzio oči u proreze tanke poput sečiva noža što seče vrat, ispuštajući prezriv zvuk iz grla.

„On je grubijan, prostačina“, rekao mu je stric. „Znaš kako ga zovu, zar ne? Džingis. Jer izgleda misli da je Džingis-kan. Pa ipak“, upozorio je on Guandjija, „on ti je zapovednik, pripada Belom barjaku mongolske ravnice, što mu obezbeđuje ugled, i zato ti treba dobra preporuka od njega.“

„Šta da radim?“, pitao je Guandi.

„Obori glavu i radi svoj posao. Ne trudi se da mu se umiliš. Zbog toga će te prezirati. Ali budi krajnje temeljan.“

Mongolac je bio stamen i snažno građen, širokog, bistrog lica. Uvek je mirisao na burmut, koji je vadio iz male cilindrične burmutice kašičicom od slonove kosti. Nikada nije traćio reči, ali su mu naređenja uvek bila jasna, i Guandi ih je tri meseca izvršavao doslovce, brzo i efikasno.

Posle toga, Džingis ga je nagradio rečima: „Znaš li u čemu je nevolja s tobom? Nikada se nisi našao oči u oči sa smrću. Video drugog čoveka ispred sebe kako te gleda pravo u oči, i znao da će samo jedan od vas dvojice preživeti. To je trenutak istine.“

Guandi je tu misao poneo sa sobom i pitao se šta bi mogao da učini u vezi s tim.

Možda je odrastao kao ljubimac starih ratnika u garnizonu i uveren da mu je razvijanje njegovog mandžurskog identiteta jedina prilika za uspeh u životu, ali je vest da su njegova rođaka i starija sestra Ilha ubijeni sa čitavom njenom porodicom u Nandingu, još hiljadu osamsto pedeset treće, konačno odredila njegovu sudbinu.

To je bio šok. To je bio bes. To je bio nemerljiv osećaj gubitka. To je bila uspomena koja ga je mučila kasno noću, kad bi se zgrčio od mržnje i buljio u mrak snujući snove o budućoj osveti.

Sumorna odlučnost se skupila, smestila i stvrdnula u njemu, poput magnetne rude. Potpuno se usredsredio. Činio je sve sa željom da postigne dva cilja: da dostigne visok položaj kod mandžurskog cara; i da uništi tajpinške pobunjenike.

Nagoveštaji da u njegovom životu možda nešto nedostaje u duhovnom pogledu, koji su mu se s vremena na vreme javljali u školskim danima, nisu bili potpuno zaboravljeni. U vreme

pripremanja državnih ispita, uz pomoć svog strica i učenih prijatelja, uspevaio je da pomalo pije sa veličanstvenog izvora kineske kulture. Zaista, nakon što je izašao na ispite, ispitivači su mu u poverenju rekli kako je, da je učio još koju godinu, mogao zaista zaslužiti diplomu mandžurskog barjaktara, koju su mu sa zadovoljstvom uručili.

Stoga je, stigavši do svojih srednjih dvadesetih kao perspektivan mladi mandžurski oficir Obrubljene žute zastave, bio shvaćen veoma ozbiljno u svom matičnom garnizonu u Džapuu.

„Uskoro će“, rekao mu je stric, „možda biti vreme da ti nađemo ženu. Međutim, voleo bih da pre toga dobiješ unapređenje.“

Guandī se složio. Sve što mu je potrebno, mislio je dok je careva vojska polako stezala obruč oko tajpinškog Carstva Nebeskog, jeste prilika da se pridruži vojsci izvan Nandīnga i da se istakne. Prijavljivao se da ide tamo, ali su ga do tada odbijali.

„Nema važnijeg posla od održavanja snabdevanja od Džapua do Hangdžoua“, rekli su mu. A on je znao da je to istina.

Kada je namćorasti mandžurski brigadni general došao da preuzme komandu, Guandī se nadao da bi to mogao biti uvod u akciju. Bio je odgovoran direktno Džingisu, tako da je to mogla biti odlična prilika, da samo uspe da ga zadivi.

Kad bi samo mogao da doživi trenutak istine.

Naređenja su stigla bez najave. Jednog jutra Guandī je razgovarao sa svojim starim prijateljima barjaktarima u garnizonu u Džapuu, kad se brigadni general odjednom pojavio i rukom mu dao znak da mu priđe.

„Tajpinški pobunjenici su se probili iz Nandīnga. Krenuli su ka Hangdžouu. Sedam hiljada ljudi koje predvodi general Li. Nameravamo da pojačamo garnizon koji čuva to mesto. Hoću četiri stotine strelaca, potpuno opremljenih, i spremnih da započnu marš za dva sata.“

„Odmah, gospodine.“ Guandi je oklevao samo trenutak. Da li da se usudi da pita?

„Ideš i ti.“

Pratili su tok kanala što je vodio od Džapua do severnog ruba Hangdžoua. Vojnici su u svojim otmenim uniformama i sa perčinima izgledali čilo i žustro. Bili su lepo obučeni.

Guandi je jahao uz Mongolca. „Razmišljao sam“, odvaži se on da kaže, „da bi tajpinški pobunjenici mogli da dođu u većem broju.“

„Sedam hiljada vojnika moglo bi da zauzme Hangdžou“, promrmlja Džingis.

„Kažu da njihov general Li nosi naočare.“

„Ne potcenjuj Lija. On zna šta radi.“

Guandi posle toga nije više prekidao generala u razmišljanju, sve dok nisu napravili logor za prvo noćenje na maršu od sto trideset kilometara.

Četvrte večeri stigli su do velikog grada Hangdžoua. Oficir ih je sa šestoricom konjanika sačekao na putu i poveo do prve od dve kapije na severnom zidu grada, koja se otvorila da ih propusti i odmah se za njima zatvorila. Sa svoje desne strane videli su unutrašnji zid garnizonske četvrti. Guandi se nasmešio.

Džingis je to primetio. „Zašto se smešiš?“

„Moja stara škola, gospodine.“

Mongolac ništa nije odgovorio.

Unutar garnizona, na Guandijevo zadovoljstvo, bili su smešteni u školskoj dvorani. Vojnici su dobili hranu i uskoro su zaspali. I Guandi je bio spreman da pođe na spavanje. Ali Džingis nije. „Povedi me na gradske zidine“, zatražio je.

Dok je garnizonska enklava bila odvojena od ostatka grada sa severne, južne i istočne strane jakim, visokim zidom, s

malim kapijama što su izlazile na gradske ulice, njena zapadna granica bio je sam gradski zid. A na tom delu zida nalazila se jedna stamena kapija kroz koju se izlazilo na širok otvoren prostor, tu i tamo obrastao drvećem, iza kojeg je ležala mirna površina velikog Zapadnog jezera. Od te kapije, stepenište je vodilo na grudobrane.

Popeli su se uz njih zajedno u tami i pogledali preko zidina.

Čitav prostor od kapije do obale jezera bio je popunjen. Tu je gorelo stotinu logorskih vatri. Pored njihovog sjaja videle su se i senovite prilike.

„Tajpinški pobunjenici“, reče Mongol. „Ili bar jedan njihov deo.“

„Izgleda da imaju nameru da napadnu ovu kapiju i zauzmu garnizon.“

„Mogu da pokušaju“, složio se Džingis. „Moraće prvo da ubiju tebe i mene“, dodao je.

Guandija su u zoru probudili pucnji. Bučna pucnjava – mada se činilo da dopire sa južnog kraja grada. Tek što je skočio na noge, pojavio se general.

„Počelo je. Održava se ratni savet. Skupi ljude i čekaj da se vratim.“

Prošlo je sat vremena. Kada se brigadni general konačno vratio, izgledao je sumorno. Rekao je Guandiju da raspusti ljude i pođe za njim. Nekoliko trenutaka kasnije ponovo su se našli na zidu na kojem su bili i prethodne noći.

Tajpinški pobunjenici, čije su logorske vatre sinoć videli u mraku, bili su u formaciji dve stotine metara daleko. Bilo ih je oko hiljadu. Sa dugim kosama puštenim niz ramena, spremnim mačevima i zapetim puškama, izgledali su zastrašujuće. Njihove žute ratne zastave sa crvenim rubom vijorile su na vetru.

Džingis ih je mirno posmatrao. Stavio je malo burmuta na nadlanicu i šmrknuo. „Zapovednici su budale“, primetio je.

Nije rekao zašto. Zatim se okrenuo da pogleda šta se dešava sa njegove leve strane.

Ispod garnizonske četvrti pružao se širok put što je vodio do sledeće zapadne kapije. Sa druge strane te ulice nalazio se veliki jamen gradskog prefekta, niz zgrada i zdanja okruženih zidom od opeke i maltera, izgrađenim zarad privatnosti pre nego radi odbrane, i sa otvorenim prostorom za vojne vežbe i parade ispred. Odmah iza prefektskog jamena nalazio se lavirint uličica u kojem su se zanatske radnje, hramovi i ogromni lavirinti siromaških kućica nizali jedni za drugim, načičkani jedni do drugih u tipičnom skučenom metežu drvnog kineskog grada. Tako su se nizali oko kilometar i po, sve do južnog grudobrana.

„Tajpinški pobunjenici su probili zid na jugoistočnom uglu.“ Pokazao je prstom. Guandi je video vojsku i tajpinške barjake na obali Zapadnog jezera na kraju gradskih zidina. „Nahrupili su unutra. Naravno, lokalna milicija je bila tu da im se suprotstavi. Šta misliš, šta se desilo?“

„Teška borba pretpostavljam, gospodine.“

„Milicija se razbežala.“ Brigadni general zamišljeno klimnu glavom. „Možda su se uspaničili. Možda su se tajpinški pobunjenici već uvukli među njih. Verovatno i jedno i drugo. Hoćeš li da pogodiš sledeći potez?“

„Pretpostavljam da tajpinški pobunjenici idu prema nama.“

„Građani su besni. Izašli su na ulice. Rekli su miliciji da će ih povešati ako se ne budu borili. I počeli su sami da napadaju tajpinške pobunjenike, i golim rukama ako treba. U ovom gradu ima dosta Mandžuraca.“

„Mandžurci su spremni da se bore“, reče ponosno Guandi.

„Hmm. Izgleda da su žene najupornije. Već su obesile desetak milicajaca i napadaju tajpinške pobunjenike noževima.“ On klimnu glavom zadovoljno se smeškajući, a zatim se okrete Guandiju. „Zašto se mandžurske žene bore bolje od Han Kineskinja?“

„To je zbog ratničkog duha koji nam je u krvi“, reče ponosno Guandi.

„Suviše si načitan. To kvari mozak. Posmatraj jednostavno.“

„Nisam siguran, gospodine.“

„Stopala! U svakom gradu, više od polovine Han žena ima povezana stopala. Mogu samo da se teturaju tamo-amo. Mandžurke ne povezuju stopala. Zato se deset puta brže kreću.“

„U pravu ste, gospodine“, priznade Guandi. „Baš sam budala.“

„Znaš, neće uspeti da ih zaustave. Biće gadno tamo dole. Najpre će ubiti svakog civila kojeg zateknu – muškarce, žene i decu. Širiće strah. Onda će reći ostalima: 'Pridružite nam se ili ćete biti ubijeni.' Jesi li ikada video tako nešto?“

„Jednom, u Džapuu, dok sam još bio mali. Bojim se da će poginuti na hiljade ljudi.“

„Ne hiljade. Desetine hiljada. Razmisli. U ovom gradu sigurno je zbijeno preko pola miliona ljudi. Recimo da ubiju svakog desetog. To je pedeset hiljada. Najviše života ne odnose bitke na otvorenom. Već u gradovima.“

„Hoćemo li im pomoći?“

„Budale iz saveta su htele da to uradim. Uspeo sam da ih odgovorim.“

„Mislite da ne treba to da radimo, gospodine?“

„Imam četiri stotine strelaca. Koji je najbolji teren za njih?“

„Prostor otvoren za streljanje, gospodine. Iz zaklona, ako je moguće.“

„A šta vidiš ovde dole? Mravinjak. Borbe od kuće do kuće. Najgora vrsta borbi koje postoje. Za jedno jutro mogao bih da izgubim polovinu ljudi. Meštani će bolje umeti da im se prikradu, jer oni znaju ovaj grad kao svoj džep.“ Sumorno se nasmešio. „Pustićemo Mandžurke da noću kolju tajpinške pobunjenike.“

Guandi se zamisli. „Ako bismo naglo jurišali kroz kapiju garnizona, mogli bismo da udarimo one tajpinške snage pred nama, na otvorenom prostoru, a onda da se povučemo nazad u garnizon.“

„Mogli bismo. To možda ne bi imalo mnogo svrhe.“

„Mislite da ne nameravaju da napadnu garnizon, gospodine?“

„Kad general Li izloži na videlo svoje vojnike, to je uvek s nekim razlogom. Moraš da se zapitaš zašto to radi. Šta hoće da pomislim? Šta hoće da uradim? Juče nam je pokazao svoje ljude kako prete garnizonu. Zatim je napao s drugog kraja grada. Njegovi ljudi su još uvek ispred garnizona. To ti samo govori da on želi da mislimo da će ga napasti.“

„Znate li šta zaista namerava, gospodine?“

Mongolac nešto progunđa i uze još malo burmuta, ne odgovarajući.

Međutim, čak ni Džingis nije uspeo da spreči svoje ljude da tog dana učestvuju u uličnim borbama. U podne su ga nadglasali. Do tada je južni deo Hangdžoua već bio pod kontrolom tajpinških pobunjenika, koji su polako išli ka severu. „Šta bi nam car rekao ako bismo sedeli skrštenih ruku?“, zapitali su se okupljeni zapovednici. Sila je bila neophodna. U krajnjem slučaju, pobunjenici se moraju zaustaviti pre nego što stignu do prefektskog jamena i mandžurskog garnizona.

Oko hiljadu ljudi, mandžurskih barjaktara iz Hangdžouskog garnizona i četiri stotine strelaca iz Džapua, dobilo je naređenje da krene napred. Mongolac je postavio svoje ljude u dugu liniju ispred jamena, gde je takođe podigao i stamene barikade, ali je morao da žrtvuje pedeset ljudi da bi formirao jednu od kolona koje će ući u uske ulice grada da napadaju neprijatelje i bore se s njima.

„Ti ćeš im komandovati“, naredio je Guandiju.

„Da, gospodine“, odgovori Guandi.

Kada je poveo svoje ljude dugom ulicom ka jugu, Guandi je pretpostavljao da će verovatno poginuti. Smatrao je da i Mongolac tako misli. Nije mu to zamerao. Džingis je radio svoj posao.

Na sopstveno iznenađenje shvatio je da je, u tom trenutku, i sam imao samo jednu želju. Da radi isto to. Da radi svoj posao.